

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce
Posudek - Závěrečná práce - CŽV

Student: Tomáš Burian

Obor: ČJ – Základy společenských věd se zaměřením na vzdělání

Název práce v českém jazyce:

Vývoj fikčního světa ve vybraných dramatech Petra Zelenky

Název práce v anglickém jazyce:

Development of fictional world in Petr Zelenka's drama

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Smrčka Ph.D.

Oponent práce: Mgr. et Mgr. Eva Blinková Pelánová, Ph.D.

Předkládaná bakalářská práce vychází z dostatečné obeznámenosti s tématem i z odpovídajícího teoretického zázemí (plodně se pracuje s pojmem nové drama a s Doleželovou koncepcí možných světů) a její zaměření je především interpretační. Text práce je strukturován přehledným a funkčním způsobem. Ráda bych vyzdvihla, že způsob vypracování nekolísá. Pracovní nasazení se podařilo udržet napříč celým textem a na základě provedených analýz práce dospěla k závěrům, které jsou také shrnuté v kapitole „Závěr“ (s. 59n). Je zřejmé, že práce je plodem jednak soustavného úsilí, jednak studentova nadšeného zájmu o zvolené téma.

Práci hodnotím jako zdařilou a ráda bych nyní naznačila několik podnětů k možné diskusi či další práci na úžeji vymezeném tématu. Studentovým pracovním východiskem byl „vývoj fikčního světa“, avšak hledisko tázání se v průběhu práce dále třibilo, a řekla bych, i zpřesňovalo. Jako nejinspirativnější se mi v souvislosti s analyzovanými dramatickými texty prosím jevíly následující dva – zřejmě související – aspekty: otázka podvojnosti fikčního světa; otázka vnitřní kompozice dramatu. Je srozumitelné, že Tomáš Burian potřeboval k těmto úhelným kamenům nejdříve dospět, zdá se nicméně, že jejich potenciál předkládaná práce nevyčerpala.

Na s. 40 předkládaná práce vysvětluje **podvojnost světa** v *Příbězích obyčejného šílenství*, kde je podle všeho nejlépe postižitelná. Tomáš Burian píše: „Prvním možným světem je svět, kde je Petr obyčejný, normální. Pak jsou lidé kolem něj skutečně šílení. /.../ Druhým možným světem fikčního světa *Příběhů obyčejného šílenství* je takový svět, ve kterém je Petr šílený a díky jeho perspektivě šílenosti se potom i svět kolem něj jeví šíleně. Postavy však nemusí být skutečně šílené. To, co vidíme jako šílené, může být Petrova pošramocená představa.“ Tomáš Burian samozřejmě potřeboval tyto dvě hraniční varianty rozumění fikčnímu světu konfrontovat, ukázat na nich možný rozptyl významů. Na druhou stranu by asi neškodilo (pravděpodobně to bude spíš věc formulací) demonstrovat čtenáři, že půvab textů spočívá právě v této oscilaci významů, která není redukovatelná. Zelenkovi se

daří vytvářet **fluidnost** mezi stavem normality a nepřičetnosti. Vzniká svět, v němž jsou/jsme? všichni „tak trochu“ cvoci a úchylové.

Analogicky by bylo lze – podle mého názoru – zamýšlet se v případě hry *Očištění* nad tím, jak Zelenka pracuje s principem divadla na divadle. (Ten byl velmi populární v období baroka, a evidentně se nevyčerpal.) Ve hře *Očištění* je možné konceptem divadla na divadle (nebo vyprávěním druhé úrovně) prozkoumat význam televizní show pro zápletku dramatu. V pořadu, který se jmenuje *Očištění*, se Jacek přiznává k pedofilii (a zároveň je mu publikem – podle scénáře – odpuštěno). Druhá úroveň vyprávění tedy znamená jednoznačnost a tím se výrazně liší od té první, tj. od fikčního světa mimo televizi: tam je Jackův trestný čin, ať už skutečný či hypotetický, neustále zpochybňován, což je tím tíživější, že to s sebou nese právě nemožnost definitivního odpuštění (ale i poměrně bezproblémovou možnost zachovat si svobodu a důstojnost, či alespoň zdání obojího). Snad je v naznačené úvaze zřejmá právě energie oscilace mezi významy, v níž se u Zelenky z dosahu protagonistů vzdaluje především jejich vlastní (jakkoli jinak také silně repetitivní) život.

Pro doplnění uvedu, že nějak analogicky postupuje Shakespeare v *Hamletovi*: inscenace divadelního představení souborem kočovných herců má Hamleta definitivně přesvědčit o Claudiově vině, tj. o tom že Claudius, bratr Hamleta staršího, je královrahem. Je příznačné, že ačkoli inscenace tento Hamletův záměr splnila a Claudius je minimálně v očích Hamleta a jeho přítele Horacia usvědčen z královraždy, tento „důkaz“ Hamletův vnitřní rozpor nevyřešil. A nějaké „očistění“ či katarzi nepřináší ani závěr Shakespeareovy hry.

V souvislosti s hrou *Fifty* si Tomáš Burian klade otázku po podvojnosti fikčního světa opět analogickým způsobem (s. 43): „Autor nám sice říká, že šlo o noční můru, ale jak se dostal popel na Davidův obličej, pokud se mu to jen zdálo? Tento obraz nám zavádí otázku, zda šlo skutečně o noční můru, nebo zda existuje v tomto fikčním světě magičnost a duchové.“ Zdálo by se mi prosím, že ani zde se otázka neklade ve smyslu disjunkce, tj. v režimu buď–nebo.

Práce se poměrně soustavně věnuje právě problematice **rozdvojení** či **rozštěpení** fikčního světa, jeho zmíněné **podvojnosti** (např. s. 40). Jinde se totéž nazývá **fokalizací** (s. 40, 47 aj.) či **dualitou** (s. 41). (Není na místě navrhované pojmy zjednodušit a sjednotit?) Interpretační problematika se zdá být dobře zvolená a zřejmě postihuje konstitutivní rys světa Zelenkových dramát. Ovšem teze by působila přesvědčivěji, kdyby jí sekundoval soustavnější formální rozbor, zde tedy nejspíše rozbor vnitřní kompozice.

Po jazykové stránce je práce převážně formulačně zdařilá a má dobrou stylistickou úroveň. Výklad je srozumitelný, přehledný. Text je bez chyb či překlepů. Formální zpracování (způsob citací, bibliografický soupis) jsou také v pořádku. Některé jednotlivé formulace by nicméně bylo dobré korigovat či přeformulovat: „Jackovou perspektivou, jak jsem psal v kapitole o postavách, získáme nejistotu ohledně pravdivosti aktu znásilnění“ (s. 41). „První scéna /.../ nás vhazuje do již rozehraného děje“ (s. 45). „/.../ nevidíme samotné provedení řešení“ (s. 49). Apod. Ve smyslu výkladu přednáškového typu pak text poměrně setrvale (nejspíše neuvědoměle) kolísá mezi první osobou sg. a první osobou pl., což se mi nezdálo, vzhledem k charakteru práce, zcela korektní (viz citát ze s. 41 výše, nebo také s. 43, 57 aj.). Následující formulace je zřejmě věcným kiksem (s. 38), řeč je o ČR a o Čechensku: „Oba státy byly do r. 1994 součástí SSSR.“

Překládanou práci doporučuji k obhajobě, děkuji a připojuji jednu otázku do

diskuse při květnové obhajobě: Jaké jsou prosím konkrétní způsoby či prostředky, kterými Zelenkovo divadlo dosahuje „fokalizace“ na protagonistu? Lze je identifikovat i v dalších analyzovaných dramatech, nebo se s nimi setkáváme pouze v *Příbězích obyčejného šílenství*?

V Praze dne13. května 2024

**Eva Blinková Pelánová.
Podpis**